

Rudar izhaja trikrat na mesec in sicer prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu z datumom naslednjega dne. Naročnina za celo leto 4 K, pol leta 2 K in četrt leta 1 K. Posamezne številke po 10 v.

RUDAR

Reklamacije so proste poštnine. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopiši se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani Ilirska ulica 22, drugo nadstropje.

..... Glasilo slovenskih rudarjev.

Delo in delavstvo.

Delo vstvarja bogatstvo in blagostanje ljudstev. Proizvaja in iznajdbe so sad materialnega ali duševnega dela vstvarjajočih. Vsled tehničnega napredka raste neprestano splošno bogatstvo. Še nikoli ni bila proizvajala tako silna in še nikdar ni bilo na zemlji toliko bogatstva, kot ravno v sedanjih dobi kapitaliziranja in industrije. Misliti bi bilo seveda tudi, da ni ljudstvo še nikdar uživalo tako blagostanje in razkošje kot v kapitalistični dobi. Gospodarski napredek bi moral koristiti vsem. Ogromno bogatstvo bi moralo zadoščati potrebam delavskih slojev. Po vsem logičnem mišljenju bi moralo biti delo vsled resničnega duševnega in gospodarskega blagostanja. Dejanjsko je pa ta resnica vse drugačna. Delo donaja delavskemu ljudstvu, mesto blagostanja, revščino in pomanjkanje.

In kako to? V tem je vsa važnost socialnega vprašanja. Delavec ne poseduje delo. Le tako si moremo raztolmačiti dejstvo, da ne uživajo delavci sadove svojega dela. Delavec poseduje le delovno moč. Ono delovno moč, ki daje proizvajalci obliko in vrednost, ki vstvarja, pospešuje in pomnožuje socialno bogatstvo in splošni svetovni napredek.

Delo ne donaja proletarcu življenje, srečo in blagostanje, zanj je delo vzrok bedi, stradanju in razredne krivičnosti. Ta vzrok hočemo tukaj na kratkem pojasniti in očrtati.

Socialno bogatstvo vstvarja delovna moč. Socialna uredba, ki deli človeško družbo po razredih — v razrede gospodujočih in v razred razlaščenih — prisilili delavca, da mora prodati svojo vstvarjajočo delovno moč onim, ki monopolizirajo bogatstvo in proizvajajo. Delodajalec je posestnik dela, in on kupuje delovno moč proizvajalcev. Delavec je plačan suženj posedujočih, ki pa ne plačujejo njegovo fizično delovno moč po vrednosti proizvajajo. Le del te vrednosti se izplačuje delavcu. Večji del vrednosti pa ostane delodajalcu, ki kopiči tako bogatstvo, kapitala. Kapital predstavlja le nakopičenje delovne moči.

Toda kako je vendar le mogoče, da je maloštevilni razred gospodujočih kapitalistov zaslužil delavski razred, tako da ga je prisilil se udati izkoriščanju? To je bilo mogoče vsled tega, ker si je kapitalistični razred osvojil proizvajalna sredstva (stroje, tovarne, zemljo itd. itd.) Ta proizvajalna sredstva predstavljajo edino eksistenčno sredstvo. Zato je delavec prisiljen, ako noče trpeti glad in pomanjkanje, prodati kapitalu edino vrednost, ki mu še ostaja, namreč »delovno moč«. Zato je kapitalistu omogočeno izkoriščanje delavstva in nakopičenje kapitalov; zato je delo za one, ki ga vstvarjajo, vzrok revščini...

Toda krivično razdelitev bogastva omogočajo še drugi vzroki: Stroji je najhujši konku-

rent delavstva. Stroj nadomestuje in s tem izstrada delavce. Konkurenca stroja na eni strani in na drugi konkurenca med kapitalisti omogoča neprestano slabšanje življenjskih in delovnih razmer delavstva.

Naravna posledica kapitalističnemu izkoriščanju in tlačanstvu je razredni boj in razredna združitev delavskega ljudstva. Delavci ne posedujejo le delovno moč. Posedujejo tudi nekaj pravic. Predvsem pravico, ki jim gre po vseh naravnih in človeških zakonih to je pravico do življenja. Sedanji kapitalistični režim ne prizna delavcu te pravice. Toda delavstvo je prišlo do zavesti svojih pravic in se zato vneto in složno bori na političnem in gospodarskem polju za uveljavljanje svojih razrednih težnj. Boj delavstva, ki je boj za uveljavljanje pravic in interes razlaščenih napram interesom posedujočih mora biti zato neposredni boj razreda proti razredu. Mezdna gibanja in stavke dokazujejo, da se razredni spor čimdalje poostruje, izražajo dejansko, da je delavski razred proti sedanji kapitalistični uredbi človeške družbe.

Delavci so sužnji kapitalistov in delodajalcev. Na ramah delavcev sloni krivični sistem izkoriščanja in pobijanja. Pičlo število izvoljenih lenuhov monopolizira življenje delavcev in bogastvo, ki ga oni vstvarjajo. Za gospodujoče blagostanje, srečo in razkošje; za delavce glad in trpljenje. Ali ura osvobojenja je prišla tudi za sužnje, ki so našli pot do emancipacije. Zavest moči in solidarna volja preveva delavce, ki hočejo biti svobodni...

Uradno kljuse

Zdi se, da se je bolezen počasnosti, ki ji pravimo uradno kljuse, na kateri precej močno bolehalo c. kr. avstrijske oblasti, naselila tudi v rudarske zadrage, katere sicer ne nosijo visokodonečega c. kr. imena. Da se ne motimo, nam potrjuje sledeči slučaj:

Letošnje občno zborovanje druge skupine rudarske zadrage za rudniško uradni okraj ljubljanski se je vršilo v Ljubljani. Od tistega časa je poteklo že več kakor tri mesece.

Zapisnike teh zborovanj sestavlja, tako je pri tej zadrugi navadno, vselej zadržni tajnik. Zapisnik, za katerega spisanje potrebuje navaden človek kake četrte ure, pa je to pot predno je zagledal luč sveta rabil, reci in piši več kakor tri mesece. Pri vsem pa je cela stvar zadobila lice, ki se od komike dosti ne razlikuje. C. kr. rudniški urad v Ljubljani namreč, ki pač dobro ve, da te zapisnike sestavlja zadržni tajnik, je med tem časom večkrat terjal za zapisnik, ampak ne morda zadržnega tajnika g. Anton Arkota, temveč predsednika druge skupine sodruga Filipiča v Idriji, ki je sicer

tajnika tudi večkrat prosil za zapisnik, a zaman.

Razmerje druge skupne rudarske zadrage do zadržnega tajnika je tako, kakor vsako drugo razmerje druge skupine do vseh drugih rudarskih zadev podobno veliki nuli. Vsakdo komur so razmere v rudarskih zadržnih le količkaj znane ve, da je zlasti druga skupina, kateri pripadajo delavci, inštitucija, ki priznava izvoljenim odborom in krajevnim delavskim odborom na papirju formalno nekake pravice, ki v praksi nimajo absolutno nobenega pomena, posebno, ker druga skupina rudarske zadrage, ki združuje podjetnike oziroma njihove zastopnike, ni v nobenem oziru vezana na želje, sklepe in ukrepe druge skupine.

In ker brez pritrdila prve skupine druga skupina ne more in ne sme ničesar ukreniti, še manj pa izvršiti in ker prva skupina v nobenem oziru ni na želje, katere »sme« druga skupina izražati vezana, je pač lahko razumljivo, na vstaja vse to, kar bi druga skupina rada, le pobožna zakonito sankcionirana želja. Vse dozdevne »pravice«, ki jih druga skupina ima, so na las podobne v pozlačenem papirju zavitemu piškovemu orehu, ki je na videz sicer lep, nima pa v sebi nikakega jedra.

Nič drugače ni razmerje druge skupine do zadržnega tajnika. Zadržnega tajnika imenuje prva skupina, in je še čudno, da ga tudi sama plačuje. S tem pa je tudi izpodkopen vsakojaki vpliv druge skupine nanj.

Razume se, da imenuje prva skupina le tako osebo za zadržnega tajnika, o kateri ve, da je in bo brez vsake lastne volje orodje podjetnikov. Dosti čudno torej ni, da se tak tajnik za posle druge skupine včasih zmeni toliko, kolikor za lanske sneg. V kolikor smo informirani, se vrhu tega smatra tajniško mesto pri rudarski zadrugi za rudniško uradni okraj ljubljanski za nekako sinekuro.

Pri rudarski zadrugi rudniško uradnega okraja v Celju je tajnik g. Cvetko, ki je vsaj kot uradnik uslužben v montanskem podjetju v Štoreh. V Ljubljani niti tega ni. Dočim je g. Cvetko sam pri celi stvari tudi v tehničnem oziru udeležen, nima g. Arko, ki je poprej bil menda uradnik pri »Kranjski hranilnici« in je sedaj oskrbnik »Franc Jožefovega zavoda«, torej tudi še nadalje v službi »Kranjske hranilnice«, o rudarskih stvarih popolnoma nobenega pojma. To sinekureo ima po mnenju rudarjev imenovani gospod baje naklonjeno le vsled tega, ker je pristaš neke nemško-nacionalne klike, ki razpolaga tudi s »Kranjsko hranilnico« in Franc Jožefovim zavodom v Ljubljani. Mi smo gotovo daleki tega, da se bi podajali v kaki stvari, zlasti kar se tiče rudarskih zadržnih, morda na nacionalno ali strankarsko polje, ker naše stališče, ki ga mi napram tem zadržnim zavzemamo, ne more biti drugo, nego da zavračamo to inštitucijo in zahtevamo

LISTEK.

Ozadje armade.

V zadnjih mesecih je javna pozornost v Avstriji obrnjena največ na armado. To je pač naravno. Avstrijska zunanja politika, je hodila po nevarnih potih, vsak čas se je bilo bati, da se bojevanje diplomatov umakne bojevanju z meči, na tisoče in tisoče ljudi je bilo poklicanih pod zastave in milijoni in milijoni kron so bili izdani za vojaške priprave.

To zanimanje za armado je provzročilo, da so se razvedele stvari, za katere se ni prej nihče zanimal, smatrajoč jih za notranje zadeve armade. Kdo na primer je prej čital »Armee-Zeitung«. Ta list je sicer brez dvoma nekoliko prisimknjen, njegov patriotični paroksizem je ravno tako smešen, kakor tista urnebesna ošabnost, ki pravi, da je oficir nad vsemi drugimi stanovi v državi, kavalir vseh kavalirjev, nekako višje bitje, poklicano za gospodstvo nad vsemi drugimi, ali na drugi strani je tudi resnica, da stoji za tem listom visoki in vplivni oficirji, možje, ki se trudijo na vse kriplje, da bi avstrijska zunanja politika postala izvršiteljica povelj ge-

neralnega štaba, in resnica je, da izraža ta list misli, čute in težnje merodajnih činiteljev v armadi in morda še višjih krogov.

Ta list dela že nekaj let dosledno in vztrajno propagando za nekako aristokratiziranje armade. Pri vski priliki ubira to struno, neprestano ponavlja, da je med avstrijskimi oficirji preveč sinov iz tistih slojev, ki jih s kratko besedo označuje za nižje. Neprestano povdarja, da sinovi poduradnikov, kancehistov, učiteljev, železničarjev, kramarjev in obrtnikov itd. ne spadajo v oficirski zbor, da je treba pri izbori oficirskega naraščaja gledati na rodbinske razmere posameznika in da je »eine gute Kinderstube« veliko več vredna, kakor še tolika nadarjenost. To struno je s posebno odločnostjo ubrala »Armee-Zeitung« tudi sedaj, ko je prišlo na dan strašno in brezprimerno izdajstvo generalnega špijona Redla. Pri ti priliki je pa »Armee-Zeitung« tudi priznala, da je aristokratiziranje oficirskega stanu silno težka stvar, posebno ker aristokratski naraščaj večinoma nič ne zna in ni za rabo. Zato zahteva, naj se poleg aristokratskih sinov pritegnejo še sinovi visokih uradnikov in oficirjev.

Poznavalci razmer v armadi zatrjujejo, da bojevanje »Armee-Zeitung« za aristokratiziranje armade ni brez uspeha, nego da so zelo odlični

vplivni krogi na delu, da to uresničijo kolikor se pač da. Baje so že izbrani posebni regimenti, zlasti kavalerijski, ki bi dobili polagoma izključno aristokratske oficirje. In tudi generalni štab hočejo čim prej in čim temeljitejše aristokratizirati.

Pravi namen tega spisa pa je, podati kratko sliko iz preteklosti naše armade in to na podlagi knjige, ki je pred kratkim izšla v nemškem jeziku. Spisal je to knjigo nekdanji avstrijski generalnoštabni oficir Viljem Gründorf pl. Löbgeny. Popisal je v njej davno preteklo, a še danes podučne stvari, stvari, ki jih je sam doživel. Lahko se reče: v knjigi je popisana usoda visoko nadarjenega človeka, ki ni ničesar dosegel. Torej prava avstrijska usoda.

Viljem Gründorf še ni bil trideset let star, ko je postal generalnoštabni stotnik in dosti prej, kakor je dosegel svoje štirideseto leto, so ga spodili v penzijo in od tedaj je imel celih štiri-deset let časa, da je »daleč od Madrida« razmišljeval, zakaj je ravno v Avstriji toliko visokonadarjenih ljudi, ki se jim je karjera skazila, in toliko tepcev in lumpov, ki zavzemajo na občno škodo važna mesta.

Že začetkom svojega vojaškega službovanja je v tem oziru delal skušnje. Vrag vedi, zakaj si jih ni vzel k srcu. Bil je še zelo mlad gene-

njeno odpravo. Drugo stališče zavzemati ne moremo, ker smo do dna duše prepričani, da so rudarske zadruga na potu vsakemu napredku, ker imajo podjetniki v njih absolutno vlado in se z njimi rudarsko delavstvo namenoma le slepi na ta način, da se vzbujata v njem do zvedno mnenje, da ima v papirnati inštituciji, katera je bila vstvarjena, le kot protiutež proti strokovni organizaciji kako zaslombo, katere pa v resnici ni.

Smelo trdimo, da so rudarske zadruga občutna zapreka, ki je rudarjem ob vsaki priliki in naj gre za karkoli na potu. Porablja se jih od strani podjetnikov za pretvezo, češ da imajo rudarji v zadrugi zastopstvo, ki brani njihove koristi, v resnici podjetniki rudarjem vsak korak s pomočjo zadruga preprečijo. Dejstvo je, da če ne bi bilo teh nesrečnih zadruga, bi se rudarji za svojo stanovsko strokovno organizacijo bolj zanimali in bi bilo marsikaj koristnega že izvedeno.

Delavci bi se po nepotrebnem ne zanašali na zadruga. Kadar pa je treba za rudarje kaj koristnega ukreniti, tedaj mora to napraviti itak le strokovna organizacija, ker se potom zadruga, v kateri komandirajo gospodje, nič doseči ne da. Ne samo da se rudarske zadruga od strani podjetnikov porablja proti delavcem, tudi izrablja se jih in marsikateri drugače dober sodrug je, ko je bil izvoljen v odbor druge skupine ali celo načelnikom iste, zapravljal svoj značaj.

Te zadruga, ki so orodje v rokah podjetnikov, so za rudarje skrajno škodljive, ker se jih proti delavcem izrablja. Če pa je sumnja opravičena in ta najbrže je, da se uganja, kakor to ljubljanski slučaj kaže, v rudarskih zadrugah tudi protekcijonizem in da se jih poleg gospodarskega stališča izrablja napram delavcem tudi iz nacionalnega in strankarskega stališča, tedaj je tako ravnanje pač skrajno brezvestno in vse obsodbe vredno.

Socialna politika.

(Dalje.)

Preti nevarnost, da bo tako oškodovanje ponesrečencev dejansko nastopilo, ker vlada in meščanske stranke nočejo od tozadevnih določil nikakor opustiti.

Naravno je, da bo škoda, ki jo ponesrečenci utrpel velika, kajti znesek, ki se jim ga namerava med zdravljenjem odvzeti znaša več kakor eno tretjino podpore.

Čudno ni, da se pojavlja tako velika diferenca (razloček), posebno ako upoštevamo dejstvo, da v kraju navadne dnevne mezde, ki služijo za podlago odmeri bolniške podpore, le v najredkejših slučajih odgovarjajo dejanskim zaslužkom. Vrh tega se vse škode, ki se pojavljajo v času zdravljenja, bodo samo ob sebi razumljivo izražale tudi pri odmeritvi rente same.

V svrhu določevanja bolniške podpore kakor tudi nezgodne rente se je sestavilo deset mezdnih razredov.

On mezdne razrede, ki bi znali priti v poštev za rudarje nastopno navajamo.

mezdni razred	Delovni zaslužek		bolniška podpora	
	letno kron	dnevno kron	letno kron	dnevno kron
III a	480 do 600	1.60 do 2.00	1.10	1.10
III b	600 „ 720	2.00 „ 2.40	1.35	1.35
IV a	720 „ 960	2.40 „ 3.20	1.70	1.70
IV b	960 „ 1200	3.20 „ 4.00	2.15	2.15
V a	1200 „ 1500	4.00 „ 5.00	2.70	2.70
V b	1500 „ 1800	5.00 „ 6.00	3.30	3.30

Predstoječa porazdelitev mezdnih (plačilnih) razredov tudi vzbujala odpor, in sicer zaradi tega, ker so presledki, oziroma razlike med naj-

ralnoštabni častnik, ko je šel l. 1859. v vojno na Laško. Nekega jutra, ko so drugi še lepo spali, je šel na stolpič cerkve v vasi Bebecco in je zija prodajal. Ko se je začelo daniti, je zagledal pred sabo — jedro francoske armade. Tekel je, kar so ga nesle noge, v glavno taborišče in kakor upehan pes je prišel pred kornega zapovednika. Ta korni zapovednik, grof Schaffgotsch, je sedel v spodnjih hlačah in srajci s fesom na glavi ravnodušno pri mizi, pil kavo in pušil ter opazoval, kako so se oblački tobakovega dima preobračali nad njegovo glavo. Mirno je general Schaffgotsch poslušal stotnikovo poročilo, pa se mu ni zdelo vredno, da bi kaj ukrenil. »Vi ste se gotovo motili — le pustite — naše vojaštvo bo kakor po navadi ob sedmih dobilo dispozicije.« In ker je ta vojskovodja videl, kako je mladi stotnik nadležen, je poklical svojega »purša« in mu ukazal: »Daj gospodu stotniku skodelico kave, da se bo pomiril...« Stotnik pa se ni pomiril. Nasprotno, prav odločno je dopovedoval vojskovodji in grofu, da je vsaka minuta dragocena, da se vsak čas bitka lahko začne in da bodo posledice strašne. Vse zastoj. In čez dobro uro se je začela bitka, in ta bitka je bila strašna in krvava in je trajala ves dan... to je bila bitka pri Solferinu.

(Dalje prihodnjič.)

nizjo in najvišjo plačo, vendar veliko prevelike. In naravno je, da je upravičen sum, da se s temi očitno prevelikimi razlikami zasleduje gotov smoter.

Nezgodno zavarovanje v okvirju socialnega zavarovanja.

Nastopna razpredelba ne predočuje odmero polne rente na podlagi uvrščenih plačilnih razredov v socialnem zavarovanju, v primeri z odmero rente po določbah sedaj veljajočega zakona o nezgodnem zavarovanju. Tedaj v slučajih ponesrečbe pri popolni pridobitni nezmožnosti polna renta znaša:

Plačilni (mezdni) razred	Tristokratna dnevna bolniška podpora v socialnem zavarovanju	Po sedanjem zakonu 60 odstotkov delovnega zaslužka v kronah	Povprečni srednji znesek sedanjega poleg stoječe rente v kronah	Napram v socialnem zavarovanju sedaj več ali manj v kronah
III a	330	nad 228 do 360	364	+6
III b	405	360 „ 432	396	+9
IV a	510	532 „ 576	504	+6
IV b	645	476 „ 720	648	+3
V a	810	720 „ 900	810	—
V b	990	900 „ 1080	990	—

Ako pa razdelimo gori navedene plačilne skupine od 10 do 10 kron, tedaj je vsled novega načina odmerjanja rente 69 skupin oškodovanih, drugih 69 skupin profitira, dočim za 4 skupine sploh ne nastopi nobena izprememba. Oni ponesrečenci, ki se nahajajo, kar se tiče njihove plače oziroma zaslužka, pod sredino plačilnih postavk, imajo pričakovati zvišanje rente. Nasprotno pa oni, ki se vsled njihove višje plače nahajajo nad sredino označenih plačilnih postavk, utrpel skrajšanje rente.

Ako mi celo stvar ogledamo brez kake slutnje, tedaj bi kmalu lahko prišli do nazora, da vlada res ne namerava storiti nič hudega, ako vstraja na stališču, da se imajo prizadetim po nezgodah, meriti rente po plačilnih razredih. Ali temu ni tako: Plačilne razrede se je v resnici iznašlo le v ta namen, da se s pomočjo njih rente po ovinkih zniža. Sedanje delavske zavarovalnice proti nezgodam so pasivne in sicer za okroglo 80 milijonov kron, ali vlada navzlic temu ni nikoli ničesar ukrenila, da bi se prispevki za te zavarovalnice prilagodili dejanskim njihovim izdatkom. Podjetniki so enostavno proti vsakemu povišanju prispevkov vseslej protestirali, vlada pa je vsakokratnemu protestu ugodila, navzlic temu, da je vedela, da so podjetniki nezgodne delavske zavarovalnice za mnoge sto tisoče ogoljufali.

Ponesrečeni delavci naj sedaj plačajo — tako se vsa stvar suče — te ogromne izgube, ki so jih vtaknili v žep podjetniki, ki niso pošteni plačali prispevkov. In ta rezultat se tudi doseže, ako se bodo merile rente po omenjenih plačilnih razredih. Seveda tega gori navedena sestava ne pove. Iz nje je le posneti, da se ima renta ponesrečnih delavcev nahajajočih se vsled njihovega večjega zaslužka nad sredino plačilnih postavk, manjšati v prilog onim pohabljenecem, ki so z njihovo manjšo plačo uvrščeni pod sredino mezdnih postavk. Ali ta sestava stoji, žal le na papirju in ni nič drugega kakor fikcija (dozdevnost). Ako naj bi se renta odmerjena po plačilnih razredih zjednačila z rento, ki jo zagotavlja sedanjí zakon v nezgodnem zavarovanju, tedaj je to mogoče le takrat, če se pri odmeritvi rente vpoštevata tudi zadnji vinar, ki ga delavec dobi kot zaslužek, katerega se v svrhu določitve visokosti bolniške podpore uvrsti v spadajoči razred.

Kako bi bilo treba ravnati, da se dožene tozadevni plačilni razred, o tem nam sledeče številke podajajo potrebno pojasnilo.

Plačilni (mezdni) razred	Dnevni zaslužek v kronah	Bolniška podpora dnevno v kronah	Od zaslužka ima bolniška podpora znašati v odstotkih	
			najmanj in največ	povprečno
III a	nad 1.60 do 2.00	1.10	nad 51 do 68	58.5
III b	2.00 „ 2.40	1.35	56 „ 68	57
IV a	2.40 „ 3.20	1.70	53 „ 70	61.5
IV b	3.20 „ 4.00	2.15	54 „ 67	60.5
V a	4.00 „ 5.00	2.70	54 „ 67	60.5
V b	5.00 „ 6.00	3.30	55 „ 67	61

Te številke določno kažejo, v kakšnem razmerju se mora nahajati bolniška podpora napram dnevni zaslužku v kolikor je zavarovanec po njegovem zaslužku v pravilni razred uvrščen. Kaj imajo delavci v tej smeri pričakovati, nam je prav dobro poznato iz preteklosti in tudi iz sedanjosti. Po dosedanjih izkušnjah se da tudi prav lahko presoditi, kar se bo v bodočnosti brezdvomno zgodilo. O tem bo prihodnji članek povedal kaj več.

Zakon o nalezljivih boleznih.

»Državni zakonik« je priobčil dne 25. aprila zakon o nalezljivih boleznih, kakor ga je sklenila zbornica. Zakon navaja 17 bolezni, ki spadajo med nalezljive, na primer škrlatica, difterija, tifus, griža, kozice, kolera, kuga, gobe, egiptovska očesna bolezen, zlatenca, črnica, smrkvost, steklina in še nekatere.

Kakor hitro se kje kaka teh bolezni pojavi, je treba to nemudoma naznaniti politični višji oblasti. Posebno so dolžne sledeče osebe sumljive slučaje takoj naznaniti: zdravniki, babice, hišni gospodarji, bolniški oskrbniki, predstojniki šol, gostilničarji glede oseb, ki so pri njih prenočevale, živinozdravniki in ogledniki. Politična oblast je potem dolžna, storiti vse potrebne korake, da se bolezen omeji in zatre. Z ozirom na hitro razširjenje nekaterih kužnih bolezni so obvezane občine hitro poskrbeti za to, da se dotični bolnik loči od drugih ljudi, če je le mogoče, naj se prenese v bolnišnico. Za to bi morale imeti občine primerne priprave, kar se bo še odredbenim potom naročilo. Prostora, kjer je ležal bolnik, je treba uradno razkužiti. Ako so kaki predmeti manje vredni je najboljša, da se jih uniči.

Važna je točka 10 nove postave, ki govori o vodi, studencih in vodnjakih v okuženih krajih. Ker se nekatere bolezni ravno potom vode čuda naglo razširjajo, zato je potreba v tem oziru jako stroge kontrole. Zato določuje ta točka, da je treba zapreti v okuženih krajih vse sumljive vodnjake, studence, posebno pa prepovedati pranje in snazjenje perila in posode ob vodnjakih in studencih.

Ravno tako lahko politična oblast v hudih slučajih prepove prevažanje krme in živin iz enega kraja v drugega, ker je nevarnost okuženja po hrani jako velika.

Posebno je treba omeniti tudi točko 12, ki prepoveduje vsako posedanje in večerno zbiranje pri mrličih, ki so umrli za kužno boleznijo.

Da se bolezni ne prenašajo, morajo biti sumljive osebe dalj časa pod zdravniškim nadzorstvom, šole morajo biti zaprte, krošnjarijenje je prepovedano, po potrebi se zapro tudi tvornice in druga industrijska podjetja.

Da se ljudstvo lažje varuje, morajo biti okužene hiše posebno zaznamovane. Ta znamenja morajo ostati tako dolgo, da je bolezen popolnoma končala. (Točka 27.)

Za vse pri razkuževanju uničene predmete dobijo lastniki odškodnino. Za predmete pa, ki so bili last kake javne korporacije: države, dežele, občine, šole itd., se ne plača nikak odškodnina. Ako bi pa oseba, katere predmeti so se pri razkuževanju morali uničiti, zakrivila kaj proti temu zakonu, tudi ne dobi nobene odškodnine.

Tudi delavci, ki so bili radi kužne bolezni in brez svoje krivde brez zaslužka, dobe povrnjenih 60 odstotkov svoje navadne dnevne plače. Za te odškodnine se je treba oglasiti vsaj 30 dni po razkužitvi pri tozadevni politični oblasti, na pozneje došle prijave se oblasti niso dolžne ozirati. Ako se zgodi, da v času in kraju kužne bolezni pobere smrt kakega službojočega zdravnika ali strežnika, tedaj je za njih vdove in otroke preskrbljeno po točkah 34 in 35.

Stroške za razkuževanje, za preskrbovanje bolnikov, za pobijanje sumljivih živali, za odškodnine itd., nosi po veliki večini država sama. Občine prispevajo le polovico stroškov za razkužila, kar se tiče posameznih strank bo pa o tem določil šele tozadevni deželni zakon. Zato pa zahteva tudi postava, da se te točke natančno izvršujejo, drugače sledijo kazni, ki so odmerjene z zaporom do osem ali celo štirinajst dni, ali pa v denarju do 200 K.

Ako pa kdo vedoma zagreši kako razširjenje kužnih bolezni, katere so povzročile morda smrt kakega človeka, ta naj se kaznuje po § 335 kazenskega zakonika, t. j. z zaporom do šest mesecev pa do enega leta. Ako pa so radi tega v nevarnosti celi okraji, tedaj se mu kazni lahko poostri po § 337, to je kazni z zaporom do treh let.

Ta zakon je stopil v veljavo z dnem razglasitve in upamo, da smo marsikom ustregli s temi vrsticami.

Gospodarski pregled.

Trgovska bilanca in gospodarska kriza.

Iz poročila o notranji in zunajni trgovini, ki ga je trgovinsko ministrstvo za mesec maj ravnokar izdalo, posnemamo sledeče: Tako kakor potočilo od prejšnjih mesecev, kaže tudi majsko poročilo, da se kriza, ki vlada v trgovini vsled splošnih slabih gospodarskih razmer ni prav nič zboljšala. Poročilo za maj t. l. zaznamuje v prvi vrsti nazadovanje uvoza sirovin. V prvih petih mesecih lanskega leta se je pavole v našo državo uvozilo za 164 milijonov 700.000 kron, uvoz pavole v pretečenih petih mesecih tekočega leta pa znaša le 130 milijonov 100.000 kron. Toda ni nazadovaf samo uvoz pavole, nazadoval je tudi uvoz sko-

raj brezizjemno vseh drugih industrijalnih produktov. Nazadovanje je poglavitni vzrok zmanjšana kupna sila »zirona kupna možnost avstrijskega prebivalstva. V celoti znaša od meseca januarja do meseca maja t. l. zmanjšani uvoz 126 milijonov kron.

Kar se tiče izvoza, se je celotni položaj zelo izpremenil. Iako so na primer sledeče industrijske panoge, ki so poglavitno izvažale izdelke na Balkan, v zadnjem času močno trpele: Tekstilna, železarska, strojna in papirna so trpele največ. Druge industrijske panoge pa so si vsled zmanjšane odbita doma, deloma poiskali druga tržišča, za to se je izvoz na primer pavolnatega prediva, konfekcijskega blaga (obleke), papirja, usnja, usnjatega blaga, lesenega blaga, steklenega blaga in kemikalij razmeroma nekaj zvišal. Znatno pa je poskočil izvoz sladkorja in sicer od 95 milijonov 100.000 na 134 milijonov 300.000 kron. Ta zelo pomnoženi izvoz je prišteti na račun sladkorne repe, ki je lansko leto posebno dobro obrodila. Le navedenim okolnostim se je zahvaliti, da je izvoz v prvih petih mesecih tekočega leta znašal za 55 milijonov kron več kakor lanskega leta za isti čas.

Kakor je videti ne sloni težka gospodarska kriza na težkočah glede izvoza v tujezemstvo, temveč na kupni moči, ki je doma občutno nazadovala.

Promet z Ogrsko je znašal v navedenem času 560 milijonov kron. Zmanjšal se napram lani za 61 milijonov kron.

Nakup kamnitega premogovnika po državi.

Ministrstvo za javna dela je kamniti premogovnik v Brzeszczevi poleg Gališko-Slezijske meje, ki je bil do sedaj last tamošnje kamnito premogovne družbe, kupilo. Kupno ceno bo plačalo v letnih obrokih le potom vsakoletnega čistega dobička. V last novega posestnika, države, je premogovnik prešel z dnem 1. julija 1913. Povprečno cenijo množino do sedaj še ne dvignjenega premogovnega zaklada na 2600 milijonov metrskih stotov.

Izkopali so v sedanjih jamah do sedaj 330 milijonov metrskih stotov.

Nove kanone. Turška vlada je v Škodovih tovarnah v Plznu na Češkem naročila 36 novih kanonov z vsem potrebnim streljivom, namreč šrapneli in granati. Vsega skupaj bo za to naročilo plačala 6 milijonov kron.

Nova industrijska podjetja.

Značilno je, da se navzlic hudi gospodarski stiski ustanavljajo zlasti v železarski stroki vedno nove družbe, nova podjetja ter prometne oziroma obratovne glavnice stalno zvišujejo. Notranje ministrstvo je sporazumno z trgovskim ministrstvom podelilo gospodu dr. Konstantinu Sabicka na Smihovu pri Pragi pravico za ustanovitev delniške družbe pod imenom železarska delniška družba »Ferrum« s sedežem v Pragi. Na podlagi že potrjenih pravil bo obratovna glavica znašala 2 milijona kron v 5000 delnicah po 400 kron nominalne. Glavnico družba lahko zviša na 3 milijone kron. Namen podjetja je, prevzete v najem rudniških in fužinskih obratov v Fridlandu na Moravskem ter železarsko fužinskega obrata v Rožmitálu, kojega lastnik je kardinal in nadškof v Pragi pl. Skrbensky.

Delniške družbe v Avstriji.

Kakor naznanja osrednja statistična komisija je bilo leta 1911. v Avstriji 736 izvršujočih akcijskih družb. Od teh jih je imelo svoj sedež na Spodnjem Avstrijskem, Češkem in na Moravskem 546, na katere je od celotnega prometnega kapitala 3894 kron pripadalo, do malega 88 odstotkov. Poleg tega izkazuje večje število akcijskih družb Trst 46 in Galicija 20. Ostalih 961 družb pripada na ostalih 12 dežel.

Kar se tiče posameznih produktivnih panog je največje število akcijskih družb namreč 75, udeleženi pri sladkorni industriji. Potem sledi pivovarništvo s 74, banke s 73, tovarne za stroje 72, tekstilne tovarne 60. Pri navedenih petih industrijalnih produktivnih panogah je udeležena do malega polovica vseh akcijskih družb.

Drugače pa izgleda slika, ako vzamemo za podlago kapitalije, s katerimi so posamične skupine na posameznih vejah industrije udeleženi: Vse druge nadkrijujejo banke, z akcijskim kapitalom v znesku 1467 milijonov kron, torej več kakor eno tretjino kapitaliji vseh akcijskih družb skupaj. Takoj za bankami pridejo na vrsto rudniške in fužinske akcijske družbe s kapitalom 753 milijonov kron in tovarne za stroje, ki imajo 1271 milijonov kron. Več kakor sto milijonov kron imajo tekstilne tovarne, pivovarne, kemična industrija, sladkorne tovarne, ter ladjevne in električne družbe. Teh devet skupin ima več kakor 3334 milijonov kron akcijskega kapitala. Izmed 700 družb, ki so predložili računске bilance je 605 družb iste zaključilo z dobičkom, ki je po odbitu izgub znašal 403 milijone kron. 95 družb je izkazalo izgube.

491 družb je svojim delničarjem na dividendah izplačalo 309 milijonov kron. Vloženi kapital se torej povprečno obrestuje z 9 odstotki, kar kaže, da tak »kšeft« precej dobro nese.

Alkohol, zlasti žganje, je strup, katerega delavec, ki ga zavživa, plačuje z zdravjem in predčasno smrtjo.

Strokovni pregled.

Strokovno časopisje. Stanje strokovnega časopisja, ki ga izdajajo avstrijske centralne strokovne organizacije je sledeče: V nemškem jeziku izhaja 53 listov, v češkem 34, v poljskem 12, rusinskem 2, židovskem 1, italijanskem 9 in slovenskem jeziku 6, skupaj 117 strokovnih listov. Od teh jih izhaja vsak mesec po enkrat 17, trikrat na mesec 7, vsakih štirinajst dni po enkrat 15, po dvakrat na teden 47 in po enkrat na teden 31. Mesečna naklada znaša: pri nemških strokovnih listih 366.000, čeških 79.700, poljskih 24.200, rusinskih 1600, židovskem 600, italijanskih 10.520 in slovenskih 6700, skupaj 489.370 izyodov.

Inozemstvo.

Španija.

Španska zveza rudarjev je nedavno tega imela svoj zvezini zbor, ki se je vršil v Madridu. Članov je v prvem četrtletju t. l. štela 11.033, med katerimi jih je bilo 792 brez posla. Na zvezinem kongresu sta se prijavili strokovni organizaciji rudarjev obeh revirjev Rio Tinto z 20.000 člani in Taxis s 7000 člani, ki sta bili do sedaj sami zase, svoj pristop k zvezi, vsled česa je število članov osrednje zveze rudarjev na Španskem poskočilo na 40.000. Program, ki ga je ta zvezini zbor določil, zahteva 8urni delovni čas za vse pri rudništvu vpsolene delavce, zakonitim potom zagotovljeno minimalno (najmanjšo) plačo, kakor tudi starostno in invalidno preskrbo. Nadalje odpravo nočnega dela v jamah in ker to ni izvedljivo, 50 odstotkov doplačila na plačo za tako delo; oblikovno zavarovanje; doiočitev rudniških inšpektorjev, ki jih ima voliti strokovna organizacija, plačalo pa naj bi se jih iz javnih sredstev; razširjenje rudarskega varstva na vse pri rudništvu vpsolene delavce; zakonito določitev plačilnega dneva; zdravstvene predpise v svrhu varstva zdravja; odpravo vsakršnega akordnega dela. Kongres je sklenil tudi pristop k mednarodni rudarski federaciji.

Komur izmed rudarjev je ležeče na tem, da kaj velja in da se ga upošteva, ta je član Unije rudarjev avstrijskih in čita obenem tudi »Rudarja« in »Zarjo«.

Dopisi.

Rudarji v Hrastniku pozor! V nedeljo dne 13. julija 1913 se vrši ob 3. uri popoldne v dvorani konsumnega društva javen shod skupine Unije rudarjev avstrijskih, kateremu bo dnevni red: Bratovska skladnica in plačevanje provizij. Rudarje v Hrastniku vabimo, da se teza jako važnega shoda udeležijo vsi do zadnjega.

Ljubno-Seegraben. (Drašebau.) Če se zopet pečamo z razmerami, ki vladajo v ti jami, tedaj se godi to le radi tega, ker uprava porablja vse kar po njenem mnenju govori v njen prid, da delavce, ki se po nazoru te slavne uprave zoper njeno mnenje zagrešijo, kaznuje z denarnimi globami. Tako na primer je pred kratkem kaznovala uprava 42 rudarjev vsakega po 2 kroni, ker so po »mnenju« obratnega vodje baje prekmalu zapustili delo. Slavna uprava je sploh ob vsaki najmanjši priliki s kaznijo na mestu, ne da bi popreje preiskala, ali je kazen na mestu in opravičena ali ne. Tudi v tem slučaju se je delavce enostavno kaznovalo, akoravno so bili opravičeni delo zapustiti, posebno ker se vrši nastop dela ob pol 6. uri zjutraj in so prišli šele ob en četrt na 3. iz jame. Uprava se drugače ponaša z 8urnimi šihdami, ki pa v resnici traja kakor je videti precej več kakor 8 ur, ali navzlic temu, da delavci delajo več kakor bi pravzaprav morali, se jih kaznuje. Najboljše pa še pride, ljudje namreč dalje časa na delovnih prostorih v jami niti ostati ne morejo, ker drugi del delavstva, ki nastopa šihd mora čakati, da dobi od onih, ki delo zapuščajo svetilke. Na delu, oziroma na šihdu se nahajajoči delavci morajo torej jamo pravočasno zapustiti, da izroče drugim svetilke, brez katerih ti ne bi mogli dela nastopiti. Alpska montanska družba namreč še sedaj nima toliko varnostnih svetilk, da bi imela vsaka tretjina potrebno svoje število teh svetilk na razpolago. Ravnanje uprave je kakor videti v takih slučajih skrajno brezvestno, kajti kaznovati delavce radi stvari, ki jih je uprava sama kriva, zna, da bi preskrbela potrebno število varnostnih svetilk, pa noče. Posledica takega zlobnega

ravnanja je, da se rudarji takih neumnih sekatur naveličajo in polagoma ta prijetni delavni kraj zapuščajo. Da rudarji odhajajo drugam, kakor kaže, ni gospodi po godu, vsak trenotek namreč pazniki v jami poprašujejo rudarje, če vedo za kake delavce, ki bi hoteli priti delati v ta premogovnik. Ljudi je sicer dosti, ali če se žnjimi tako postopa, ni čudno, da kažejo gospodi hrbet. Če bo družba z delavci nadalje tako postopala, kmalu ne bo imela sploh nobenih spretnih delavcev. Ali tudi rudarji bi dobro storili, če bi v bodoče, kadar se jih bo hotelo zopet kaznovati le iz hudobije, pojasnili gospodi pravo stališče in ji dopovedali, naj v prvi vrsti sama izvrši svoje dolžnosti in nabavi vse, kar je za obratovanje potrebno, ne pa, da pri vsaki priliki radi lastnih nedostatkov delavce po nepotrebnem preganja in sekira.

Iz rudniškega obrata v Oberdorfu. Po cellem Štajerskem je znano, da pripada köflaška železniška in rudniška družba med najbolj nazadnjaške in najbrezobzirnejše izkoriščevalce. Ravnatelj Rohlicer, ki je najvišji vodja obratov te družbe, je mož, ki vsled svoje visoke starosti absolutno ni pristopen nobenim novim idejam. Vrhu tega je tudi sam lakomen. Starost njegova je vzrok, da ne prenese dosti jedi in zato najbrže misli, da rudarji pri njihovem težkem delu morda lahko žive od zraka. K takim nazorom prihaja človek, če posluša pritožbe delavcev in pozna velik vpliv tega moža, ki ga na družbo, v kateri se vede kakor diktator, ima. Navzlic zvišanim cenam premoğu je vsak trenutek slišati o trganju na plači, ki se enkrat na eni, drugič na kaki drugi jami neprestano prakticira. To pot so razmere, ki vladajo v rudniškem obratu v Oberdorfu, kjer kot vidno orodje rudniški upravitelj Lahenbauer in nadplezalec Kienleitner vrše nad delavci rop proletarske delovne sile, vredne, da se jih omeni. Zlasti poslednji se je odlikoval z uvdbo plačilnega sistema, po katerem delavci, ki so v rovih neugodno zaposleni, na slabo prezračenih odkopih navzlic pridnemu in napornemu delu ne zaslužijo več kakor 2 kroni 40 vin. Že plača sama na sebi je mizerna, toda okolnosti in način, kako jo morajo delavci zaslužiti je naravnost zločinstvo. Ni dosti na tem, da se delavci v slabo zračenih jamah, iz katerih se ne odvaia dim, nahajajo v stalni življenjski nevarnosti, ker stanje odkopa ne morejo zasledovati in se pred doli padajočimi kosi zavarovati, tudi za napravo varstvenih del, tako na primer za provizorična tesarska dela, polaganje tračnic itd. ne dobe nikakega plačila. Naravno je, da so rudarji v takih razmerah naravnost prisiljeni kršiti obstoječe rudniško-policijske predpise. Nevarnost za rudarje in njihove družine, da izgube preživitelja, kateri se morajo izpostavljati če nočejo z družinami vred od gladu poginiti je pod takimi pogoji seveda silno velika. Poleg vsega tega morajo kopači potreben zastavni material (Versatz) sami streljati in nakopati. Tudi to delo morajo opravljati ne samo brez vsacega posebnega plačila, temveč še celo razstrelila, ki jih pri dobivanju zastavnega materiala porabijo, morajo sami plačati. Razumljivo je, da delavci, predno vsa ta postranska dela opravijo, porabijo včasih kar polovico delovnega časa. Ako kdo izmed delavcev gospoda nadplezalca na take stvari opozori, tedaj enostavno reče, da to njeza nič ne briga! Kadar pa se pripeti kaka nesreča, tedaj se vali vsa krivda na delavce, češ, pazili niso. Tako postopanje je seveda jako komodno in po ceni, glavna stvar gospode je, da dividende naraščajo. Kadar pa kak rudar smrtno ponesreči, tedaj se gospoda udeležijo tudi pogreba in se ob grobu s trikratnim rudarskim pozdravom poslavlja od »zvestega tovariša«, želeč mu »srečen zadnji šihd!« Ali ni to skrajna hinavščina? Šele potem, ko je moral rudar vsled njihove brezvestnosti umreti, se spomnijo, da je bil »njihov zvesti tovariš!« Dokler pa živi, ga za žive in mrtve preganjajo in izkoriščevalno odirajo ter skrajno sovražijo, ako si dovoli gospodi povedati resnico. Takih slučajev smo že v Oberdorfu in tudi drugod doživeli že mnogo. Zato bi bil tudi že res skrajni čas, da bi se delavstvo domislilo, da je njihova dolžnost in naloga uvesti proti takim razmeram energičen organiziran boj in prisiliti »tovariše« Kienleitnerja in Lahenbauerja, naj bi izvrševali tudi dolžnosti, ki jih napram »tovarišem« naše vrste imajo.

Bleiberg. Ni dosti na tem, da morajo rudarji izvrševati za slabo plačo težko in nevarno delo, to očividno tukajšnji rudniški upravi ne zadočuje. Zato je šla in je svojevoljno rudarjem delovni čas, torej šihd, kar enostavno za pol ure podaljšala. Že pri preureditvi službenega reda, ki je bila vsled novega plačilnega zakona potrebna, se je delavce ogoljufalo. Ugovor krajevnega delavskega odbora pri rudniškem uradu v Celovcu, naj se preurejeni službeni red ne potrdi prej, dokler o njem tudi krajevni delavski odbor ne izreče svoje mnenje, ni pomagal nič. Tako je prišlo, da je delovni čas, ki je preje ob delavnikih trajal 9 in ob sobotah 8 ur, sedaj ob plačilnih dnevih, ki so ob sobotah, na podlagi službenega reda za pol ure daljši, dasi novi plačilni zakon pravi, da je čas, ki je potreben za izplačevanje, vračuniti v delovni čas. Toda kai

briga našo obratno vodstvo plačilni zakon? Postave so po njegovem mnenju za to tukaj, da se jih krši. Najmanj pa se briga za določbe takih zakonov, ki varujejo delavce, oziroma dajejo delavcem neke pravice. Zato naše slavno obratno vodstvo tudi ni, kakor kaže naslednji slučaj, le z eno samo kršitvijo zadovoljno: Pri jami »Rudolf« se je potom dvigala preje začelo delavce že izvažati ob pol 3., tako, da je nekaj minut po 3. uri bil tudi že zadnji delavec na dnevu. Sedaj pa je gospod obratni vodja kar na enkrat zapovedal, da se z izvažanjem delavcev ne sme preje začeti, kakor ob tričetrt na 3., kar ima samo ob sebi razumljivo posledico, da pride zadnji delavec na dan 15 do 25 minut po tretji uri. Ker pa je vsak delavec vesel, da more zapustiti jamo, prihaja na podlagi te famozne zapovedi do pravcati pretepev, kajti vsak sili v dvigalo, da pride čimpreje na površje. Oni pa, ki se nočejo puliti za prvenstvo, morajo čakati in se jim tako delovni čas podaljša vsak dan za 25 minut. Ob takih razmerah ne bo nič čudnega, če se nekega dne pripeti kaka nesreča, ki seveda ne bo zadela famoznega obratnega vodjo, temveč delavce. In kaj počnejo delavci vpricho takih razmer, ki največ trpe? Oni se sicer branijo, to je gotovo, toda branijo se z neravnimi sredstvi in na neprimeren način. Ako obratni vodja daje take ukaze in se rudniška uprava dovoljuje kršiti vse določbe zakonov, ki varujejo interese delavcev, tedaj se mora pač reči, da delavci sami na takem početju niso popolnoma nedolžni, narobe, skrivni so in sicer v znatni meri! Kaj pomaga, če se delavci v jami gnetejo ali pa celo stepejo, kaj pomaga če potem v gostilni ali na potu proti domu s pestjo v žepu na upravo »krafitno« zabavljajo? Nič in zopet nič! S kletjem in zabavljanjem se nedostatk ne bo odstranilo. Preje se bo delavstvo vsled postopanja obratnega vodstva razcepilo, kar bi pomenilo za delavstvo največjo nesrečo, kajti v neslogi počiva slabotnost delavstva, na katero obratno vodstvo računa. Če si pa obratno vodstvo upa prihajati s takimi naredbami, tedaj le vsled tega, ker ve, da si delavci med sabo niso edini. Delavstvo pa si s prepričanjem in zabavljanjem ne bo prav nič koristilo, edino sredstvo, s katerim si lahko pomagajo je, sklenjena enotnost v strokovni organizaciji. Složnemu organiziranemu nastopu bo rudarjem s pomočjo njihove strokovne organizacije mogoče preurediti sramotne razmere in upreti proti brezobzirnemu izkoriščanju. Torej, tovariši, prepričali smo se, da se niti na postave zanašati ne moremo, če nimamo potrebne moči, da čuvamo nad izvrševanjem njihovih določb, ki so včasih izjemoma tudi namenjene v varstvo delavcev, za to si zapomnite, da drugega sredstva nimamo kakor le našo strokovno organizacijo. Zanašati se na kaj drugega bi bilo neumnost.

Trbovlje. Priprosto delavec nam piše: Ko se je šlo za preuredbo službenega reda, kar je bilo vsled novega plačilnega zakona potrebno, so naši gospodje slutili, da delavcem ne bo bogve kako všeč, če vrinejo v službeni red določbe, vsled katerih so si zagotovili pravico rudarjem za najraznovrstnejše stvari od plače odtegovati. Kakor znano, je ravnateljstvu šlo v prvi vrsti za to, da bode tudi v naprej delavcem odtegovalo od plače za takozvane »fasunge« v rudniškem magacinu. Da se jim ta maneuver lažje posreči, so skušali z najraznovrstnejšimi pripomočki delavce begati. Obljubovali so, da bodo vsa živila v rudniškem magacinu cenejša. In res so tudi nekaj časa živila cenejše dajali. Razglasili so to potom tabel. Ali glej ga spaka, table nimajo nič več veljave, vsa živila v rudniškem magacinu polagoma podražujejo pri kilogramu za 4, 5 in celo za 10 vinarjev. Vsako upanje rudarjev in zlasti rudarskih žena je šlo rakom žvižgat. Izkazalo se je zopet enkrat, da je imelo vodstvo naše strokovne organizacije popolnoma prav, ko je delavce opozarjalo, da niso obljube glede cenejših živil od strani rudniške uprave nič drugega kakor čisto navaden švindal, s katerim hočejo delavce premotiti, da ne bi preveč godrnjali proti spakedranemu službenemu redu, katerega je prva skupina rudarske zadruga, torej rudniške uprave, proti volji delavskih zapornikov skupaj zmašila. Izkazalo se je, da je bila resnica, kar so nam takrat naši zaupniki pravili, namreč, da bo rudniška uprava v svojem magacinu dajala blago le toliko časa ceneje, dokler ne bo potom službenega reda delavce na indirektni način na svoj magacin tudi vnaprej priklenila. Sedaj, ko se je rudniški maneuver posrečil, delavce v svojem magacinu tako odira, da je joj. Ne samo, da bo doprinesla vse to, kar je z nekaj nižjimi cenami zamudila, temveč delala si bo na račun delavcev, ki jih itak pri delu že enkrat pošteno izžema, še v drugič v svojem magacinu prav mastne dobičke. Govorjenja o cenejših živilih v rudniškem magacinu je bilo kakor je sedaj videti, čisto navaden humbug. Pravijo, da so božja pota čudna, ali pota Trboveljske premogokopne družbe so še bolj čudna, vsako sredstvo, s katerim se dá delavec

oskubsti, je tej gospodi dobrodošlo. Tovariši, odprite oči in pokažite tej rudniški magacinski odtitiji hrbet.

Rudarji, agitirajte med svojimi tovariši za pristop v strokovno organizacijo, in širite povsod „Rudarja“ in „Zarjo“.

Razne vesti.

Velikanska stavka rudarjev v južni Afriki. Vse rudarsko delavstvo številnih rudnikov, ki se nahajajo okoli Johannesburga je začetkom tekočega meseca stopilo v stavko. Posesniki teh rudnikov, kateri so vsi sami težki kapitalisti so delavstvo, katero so na brezprimeren način do mozga odirali in vrhu tega skrajno nečloveško preganjali sami pognali v obupno stavko. Vlada ni imela drugega opravka, kakor da je nagnala razen policije na stavkujoče 600 mož kavalerije in 300 mož infanterije. Med stavkajočimi in policijo, kakor tudi med vojaštvom, ki izvršuje službo policajev je prišlo do krvavih spopadov. Na strani stavkujočih so že 4 mrtvi, na obeh straneh pa 50 ranjenih. Brutalno postopanje napram stavkujočim je vsa ostalo delavstvo tako razburilo, da so že tramvajski uslužbenci v mestu, železničarji in cela vrsta drugih strok iz maščevanja vladajočim in solidarnosti do rudarjev istotako stopili v stavko. Peki ne pečejo nobenega kruha, delavci v mestnih elektrarnah so ustavili delo, tako da je mesto brez luči itd. Upanje je, da bodo rudarji zmagali. Kapitalistična bestija je pač povsod enaka.

Nevarno početje. V Tulingrabnu je rudar Franc Drevenšek nameraval iz prostorov za preoblačenje v personalni hiši zagnati skozi okno na travnik amonalpatrono, na kateri je bila pritrjena vžigalna vrstica, da bi videl, kako jo bo razneslo. Pri tem pa se je vžigalna vrstica zapletla v železno mrežo okna, patrona, ki je v tem hipu eksplodirala, je napravila precejšnjo škodo. Bilo je med drugim ubitih tudi 15 šip. Drevenšek je prišel pred okrožno sodišče v Ljubno, ki ga je radi nevarnega početja obsodilo na tri mesece strogega zapore.

Zlato!... V Indiji so prišli na sled velikanskim množinam železne in zlate rude. Neki poznavalec geologije, po imenu Bilinghurst, ki je imel nalog premeriti in popisati obsežno posestva nekega umrlega indijskega princa poroča, da je na teh zemljiščih prišel na sled velikim sklodom izredno dragocenih mineralij. Po njegovi oceni leži v teh zemljiščih na milijone ton železne rude, ki vsebujejo 50 odstotkov železa. Vrhu tega se mu je posrečilo izslediti zlate žile, ki po tozadevnih poskusih, ki so jih napravili, pri eni toni rude dačo 130 unznov čistega zlata.

Veliki najdbi se ima zemljemerec zahvaliti neki domačinki, o kateri je šel po kraju glas, da zbira zlata zrna že skozi 15 let. Tej domačinki je podaril raznovrstnega pisanega blaga, nakar ga je dovedla na prostor, kjer so žile zlate rude res stopale na dan. Zemljišče, kar se tiče njegovega obsega in obsega množine zlate rude, tako se poroča iz Bombaja, vse do sedaj poznate podobne sklade prekaša.

Če vsa stvar morda ni pretirana tedaj se nemara v kratkem opazi pravcato ljudsko preseljevanje »srečo iskajočih elementov, kajti kakor znano za zlatom tišči vse!

Nove vojaške zahteve Avstrije. Vlada pripravlja za jesen dve novi vojaški predlogi. Prvič bo vlada zahtevala povišanje rekrutnega kontingenta za 15.000 mož za skupno armado in 10.000 mož za obe deželni brambi, in sicer polagoma, tako da bi leta 1917. znašalo efektivno število rekrutov 237.000 mož. Posebno se pomnoži artiljerija in se predvsem zviša prezenčno stanje na južnih in severnih mejah. S tem se bodo izdatki povečali za 20 do 30 milijonov kron. Mornariška predloga, ki pride pred delegacije, pa zahteva 280.000.000 kron, ki se bodo dobili potom primerne operacije. Ta denar se porabi za tri nove dreadnoughte, ki imajo nadomestiti zastareli »Monarch«-razred, in se bosta dve ladji začeli takoj graditi v Trstu. Da se delegati preveč ne ustrašijo, bo vlada izpočetka zahtevala le pokritje prve rate.

Idrija. Sedaj se dogovarjajo pri vladi radi naprave novih lokalnih železnic. Pri tej priliki se nam zdi umestno povedati, da je mesto Idrija, kar se tiče železnice, eno najčudnejših mest v celi Evropi. Mesto Idrija, ki šteje okoli 6000 prebivalcev, v katerem je svetovnoslavni rudnik živega srebra, ima štiri kolodvore in dovožna pot na vsak kolodvor je dolga čez 30 kilometrov. Ti kolodvori so: Sv. Lucija, Škofja Loka, Logatec in Ajdovščina. Ni tedaj kmalu mesta, ki ima tako interesantno lego.

Grof Zeppelin na Dunaju. Na svoji novozgrajeni zračni križarki »Sachsen« je napravil dne 9. junija t. l., ob 6. uri zjutraj, že znani nemški zrakoplovec grof Zeppelin izlet iz Baden-Baden na Dunaj. V zrakoplovu je bil razen grofa Zeppelina še njegov sin, nadalje so bili inženir dr. Erkener, kapitan Glund in neki Siegle. Polet se je vršil v najkrajši smeri preko Pforzheima in Stuttgarta, in zatem ob obrežju reke Dunave čez Bavarsko, Gornje Avstrijsko nad dunajskim mestom v Schönbrunn, kamor je priplul zrakoplov ob 2. uri popoldne.

Zračna daljava, ki jo je napravil, znaša okrog 700 kilometrov.

Med tem ko se je grof Zeppelin sam odpeljal dne 10. junija v Monakovo, se je njegov zrakoplov v smeri proti Lincu vrnil v Nemčijo brez njega.

Zmaga holandskih tobačnih delavcev. Po trimesečnem boju je zmagała 20. maja strokovna organizacija tobačnega delavstva. Podjetniki so priznali delavstvu vse zahteve, ki so jih bili še 3. maja na skupni konferenci odklonili. Stavke v Rotterdamu, Dordrechtu in Gromingu, ki so bile povod, da so podjetniki izpri vse tobačno delavstvo, so sedaj tudi končane. Trajale so 17 tednov. 600.000 K so dobili izpri delavci na podporah, h katerim so prispevali tobačni delavci vseh dežel.

Zahtevajte v vseh rudarskih krajih v vseh gostilnah „Rudarja“ in „Zarjo“!

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Trbovlje, Velenje, Črno in Idrija prihodnjč. — Na ogled smo v zadnjem času poslali »Rudarja« na več naslovov in ker nam prejemniki lista niso poslali nazaj, smatramo, da ga obdrže vsled česar prosimo, da nam po priloženi položnici vpošljejo naročnino, ki znaša za pol leta 2 krcni, za celo leto pa 4 krone.

Mlado, staro,
Vsak pove!

Ta pa je za me!
Ker se samo z njim krepčam,
Vedno zdrav želod'c imam!

Varujte se

ponaredb!

Pristni „FLORIAN“ se dobi edino od Rastlinske destilacije „FLORIAN“ v Ljubljani.

Postavno varovano.

I. Jax & sin
Ljubljana
Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev
za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.
Vozna kolesa.
Ceniki zastonj in franko.